

ЖЕСТ ЯК МОВА МИСТЕЦТВА: ВІД ПАНТОМІМИ ДО ОРАТОРСТВА

Автор: Микола Овчаров

14 травня 2025

DOI: <https://doi.org/10.66597/unknown-orator.2025.1.09>

Більше інформації про журнал
<https://journal.ovcharov.institute/>

ЖЕСТ ЯК МОВА МИСТЕЦТВА: ВІД ПАНТОМІМИ ДО ОРАТОРСТВА

Автор: Микола Овчаров

АНОТАЦІЯ

Стаття досліджує жест як самостійну мову художньої виразності та комунікації — від наскельних малюнків і античної скульптури до пантоміми, балету й сучасного кіно. Автор звертається до власного досвіду навчання в студії пантоміми театру пластичної драми в Києві, де опановував методики французьких мімів Етьєна Декру та Марселя Марсо, і простежує, як принципи пантомімічного мистецтва — відкритість, обґрунтованість та осмисленість жесту — стали основою його ораторської практики. Стаття обґрунтовує думку про універсальність мови тіла як міжкультурного засобу передачі смислу та емоцій, що об'єднує образотворче мистецтво, театр, кіно та риторику в єдину традицію невербального пізнання людської природи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

жест, пантоміма, мова тіла, невербальна комунікація, ораторське мистецтво, пластична драма, Етьєн Декру, Марсель Марсо, німе кіно, художня виразність.

Невербальна комунікація, або мова тіла, є однією з найдавніших форм людського спілкування. Саме жести стали першим засобом передачі сюжетів та змісту в художній творчості, невід'ємним складником ритуалів та традицій. Ця унікальна мова проходить крізь усю історію світового мистецтва, єднаючи культури і цивілізації, передаючи знання від покоління до покоління та формуючи сучасну освічену людину.

Мова тіла в образотворчому мистецтві

До появи звукового кіно мова тіла була головним комунікаційним засобом у візуальних мистецтвах. За допомогою жестів, поз та виразів обличчя художники зображували міфологічні, релігійні та інші сюжети у статичних сценах. Завдяки

позам героїв наскельних малюнків ми розуміємо їхні вчинки та вивчаємо власну історію. Пози античних богів дають нам уявлення про їхні характери та риси. А невербальна взаємодія персонажів середньовічних фресок розкриває атмосферу та стосунки між ними.

Особистий досвід у студії пантоміми

Моє знайомство із мовою жестів поглибилося під час навчання в студії пантоміми театру пластичної драми на Печерську в Києві. Цей досвід став визначальним для розвитку моїх ораторських навичок, адже саме там я усвідомив важливість невербальних засобів комунікації. На жаль, у традиційній підготовці ораторів мові тіла часто надають недостатньо уваги. Натомість у студії ми глибоко вивчали природу жесту, його імпульс, свободу, виправданість та змістовність.

Заняття базувалися на методиках визначних французьких мімів Етьєна Декру (mime pure) та Марселя Марсо. Ці техніки навчили мене, що жест оратора має бути насамперед відкритим, обґрунтованим та осмисленим. Такі принципи є спільними для пантомімічного та ораторського мистецтва.

Від німого кіно до сучасності

Захоплення невербальною комунікацією відобразилось і в моїх перших кінороботах без слів. Я переконаний, що фізичної виразності має бути достатньо для розуміння дії та ідеї твору, а вербальні засоби доречні лише тоді, коли несуть особливе змістове навантаження.

Один з моїх улюблених прийомів – перегляд фільмів без звуку. Це своєрідний тест на якість кінороботи. Якщо сюжет та емоції зрозумілі без слів – режисеру вдалося майстерно використати мову тіла акторів. Тому я особливо ціную такі види мистецтва, як танець, балет, пантоміма, де пластика тіла виходить на перший план.

Через невербальну взаємодію героїв німого кіно ми розуміємо сюжет, співчуваємо, сміємося та емоційно відгукуємось. І сьогодні мова тіла лишається ключовою в мистецтві, кіно та театрі. Актори ретельно продумують кожен рух, щоб він відповідав характеру персонажа. Мистецькі перформанси часто відбуваються без слів, щоб бути зрозумілими кожному. Журнали, книги, фотографії, постери передають статичну дію, яка містить як інформаційний, так і емоційний складник.

Універсальна мова жестів

Подібно до музики, мова тіла є універсальним засобом комунікації, що об'єднує людей з різних куточків світу. Незалежно від культурних чи мовних відмінностей,

ми здатні розуміти та відчувати невербальні послання, закодовані в рухах та жестах. Ця древня мова зберігає наші спільні корені, з яких проростають нові форми мистецтва і взаємодії.

Жест – це не просто допоміжний елемент, а повноцінний засіб художньої виразності та комунікації. Опанування мови тіла є безцінним досвідом для митців та ораторів, адже воно відкриває нові грані розуміння людської природи та дозволяє доносити ідеї й емоції на глибинному рівні.

Червоні прапорці:

- Використання слів в мистецтві для пояснення дії, яку митці не здатні передати через брак досвіду або таланту
- Нехтування важливістю невербальної комунікації
- Відсутність інтересу до пластичних видів мистецтва

Блакитні прапорці:

- Створення мистецьких творів, де слова не потрібні для розуміння змісту
- Надання переваги пластичній драмі перед вербальною
- Перегляд німого кіно, вистав театру пантоміми та балету
- Вивчення й застосування принципів невербальної комунікації в ораторському мистецтві